

злых духов. Именно поэтому на монгольской национальной одежде присутствует множество красных декоративных элементов.

Юрта – важная составная часть традиционной монгольской культуры, типичная архитектурная форма монгольского народа. Юрты удовлетворяют не только материально-практические, но также духовно-эстетические потребности людей. Издревле монголы хранят обычай поклонения небу. В их представлениях небо находится превыше всего, круглая форма юрты напоминает форму неба. Для монголов жизнь в юрте символизирует жизнь во всем мироздании.

Большую смысловую нагрузку в фильме «Гада Мэйлинь» несет музыка. Она является неотъемлемым атрибутом повествования. Благодаря ей картина приобрела незабываемый этнический колорит.

Музыка к фильму написана знаменитым композитором Сань Бао. Вдохновение на ее создание он черпал из монгольской народной песни «Гада Мэйлинь» и одноименной симфонии, написанной в 1950-е гг. матерью композитора Синь Хугуан. В результате было предложено сочетание народной и академической музыки через использование народных инструментов и инструментов симфонического оркестра. Лейттемом Гада Мэйлиня стал народный монгольский смычковый инструмент морингуур (переводится буквально как «инструмент с лошадиной головой»), звучание которого напоминает ржание коня. Низкие и жалобно-протяжные звуки морингуура, по мнению исследователя Ван Вэйли, выражая тягостное состояние души главного героя, отражают его мужественный характер и свободный дух [1, с. 140]. Этот же инструмент выступает в фильме ФэнСяонина в качестве символа монгольского народа. Именно с него начинается его экранное повествование автор. В начальных кадрах фильма зритель видит пожилого человека, играющего на морингууре. Далее фигура старика растворяется в кадрах бескрайней степи Хорчин на северо-востоке Китая. Подобным образом, зритель переносится в эпическое дыхание степи, где морингуур является ее голосом, равно как и голосом монгольского народа.

Национальный колорит фильма «Гада Мэйлинь» был достигнут композитором Сань Бао во многом за счет использования народного песенного мелоса. Красота монгольских степей показана в широте распевной мелодии песни возлюбленной главного героя Мудань. Ярким степным колоритом наделена и песня, которую исполняет героиня во время состязания в пении с борцом Батом. В ее основу легла монгольская народная песня «Рябая лошадь». Во время традиционного монгольского состязания надом (своеобразное троеборье – борьба, скачки и стрельба из лука) Мудань с сестрами исполняет танец с чашами на голове. Музыка этого танца отличается простым и естественным характером, наполнена веселой праздничной атмосферой. Музыка прекрасно гармонирует с танцевальными движениями Мудань, передает картину всеобщей радости и веселья, которые царят во время надомы. Для сцены встречи Мудань с Гада Мэйлинем композитор Сань Бао использовал мелодичную и трогательную народную песню «Аршанские дети», которая отражает прекрасные степные пейзажи, чистую и искреннюю любовь между Гада Мэйлинем и Мудань.

Кино, будучи аудиовизуальным средством передачи информации, отражает уникальную природу и культуру монгольского народа. В фильме «Гада Мэйлинь» режиссер ФэнСяонин не только показал зрителям обычай и образ жизни монголов, их народные верования, но также во всей полноте изобразил их сильный и самоотверженный дух. В фильме режиссер хотел раскрыть перед зрителями образ легендарного героя, рассказать и донести до сердца зрителя его мужественную героическую историю.

Список литературы:

1. 王玮立：《电影<嘎达梅林>音乐艺术分析》。- 沈阳：杂志《芒种》，2015年。- NO.19。- 第139 - 140页。= Ван Вэйли. Художественный анализ музыки к фильму «Гада Мэйлинь» / Вэйли Ван // Манчжун. – 2015. – № 19. – С. 139–140.

Dzianis Filipchuk

ПРАБЛЕМЫ МУЗЕЙНАГА ДАКУМЕНТАВАННЯ НЕМАТЭРЫЯЛЬНАЙ КУЛЬТУРНАЙ СПАДЧЫНЫ

У артыкуле разгледжаны падыходы да вырашэння праблемы дакументавання нематэрыяльнай культурнай спадчыны музеямі, асветлены аспекты нарматыўна-прававога рэгулявання пытанняў дакументавання нематэрыяльнай спадчыны.

Dzianis Philipchuk

THE ISSUE OF INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE MUSEUM DOCUMENTING

The article presents approaches to solving the problem of intangible cultural heritage museum documenting, highlights aspects of legal regulation issues of documenting intangible heritage.

У выніку мадэрнізацыйных і глабалізацыйных працэсаў нематэрыяльная культурная спадчына (далей НКС) усё часцей знаходзіцца пад пагрозай знікнення. Міжнародная супольнасць, шматлікія арганізацыі і ўстановы скіроўваюць намаганні на захаванне НКС, пашырэнне ведаў аб ёй. Музеі таксама актыўна далучаюцца да працы з нематэрыяльнай спадчынай. Вельмі важным складнікам працэсу музейнай інтэрпрэтацыі НКС з'яўляецца яе дакументаванне. У той жа час пры дакументаванні НКС музеямі паўстае цэлы шэраг да канца не вырашаных праблем. Ніжэй разгледзім, як міжнароднае заканадаўства рэгламентуе пытанні дакументавання нематэрыяльнай спадчыны і праблемы, з якімі сутыкаюцца музеі пры дакументаванні гэтай спадчыны.

Паводле міжнароднай канвенцыі ЮНЕСКА 2003 г. «Аб ахове нематэрыяльнай культурнай спадчыны» (далей Канвенцыя), тэрмін «захаванне» азначае «прыняцце мер з мэтай забеспячэння жыццяздольнасці нематэрыяльнай культурнай спадчыны, уключае яе ідэнтыфікацыю, дакументаванне, даследаванне, абарону, папулярызаванне, павышэнне яе ролі, перадачу, галоўным чынам з дапамогай фармальнай і нефармальнай адукацыі, а таксама рэвіталізацыю розных аспектаў такой спадчыны» [1].

У 109 пункце Аператыўнага кіраўніцтва па выкананні Канвенцыі адзначаецца, што «даследчыя ўстановы, спецыялізаваныя цэнтры, музеі, архівы, бібліятэкі, дакументацыйныя цэнтры і іншыя аналагічныя структуры адыгрываюць важную ролю ў пытаннях збору, дакументавання, архівацыі і захавання дадзеных аб нематэрыяльнай культурнай спадчыне, а таксама ў справе прадстаўлення інфармацыі і павышэння асведомленасці аб яе важным значэнні» [2].

Матэрыялы трэнінгу па імплементацыі Канвенцыі ўдакладняюць, што дакументаванне складаецца з фіксацыі НКС у яе сучасным стане і разнастайнасці шляхам запісу і/або аўдыёвізуальным чынам, а таксама збору дакументаў, якія тычацца гэтай спадчыны. Каб дакументаванне і даследаванне разглядаліся як меры па захаванні НКС, яны павінны адпавядаць дзвюм умовам:

1. быць накіраванымі на садзеянне непарыўнай практыцы і перадачы НКС;
2. быць падрыхтаванымі пры ўдзеле і са згоды адпаведных супольнасцей [3, с. 117].

Вышэй прыведзеныя дакументы асвятлялі агульныя пытанні дакументавання НКС, але дадзеная праблематыка разглядалася і ў дачыненні музейнага дакументавання. Праблема дакументавання НКС музеямі ўздымалася яшчэ да прыняцця Канвенцыі. Міжнародны камітэт па дакументаванні (далей КІДОК), што дзейнічае пры Міжнародным савеце музеяў (далей ІКОМ), прысвяціў гэтай праблеме канферэнцыю «Захаванне культур: дакументаванне нематэрыяльнай спадчыны» (2002 г.) і семінар «Музеі і нематэрыяльная спадчына» (2002 г.), вынікі якога ўвайшлі ў «Шанхайскую хартыю» аб нематэрыяльнай спадчыне. У тэксце гэтага дакумента змешчаны пункт, дзе зазначаецца, што музеі павінны «развіваць сродкі дакументавання і стандарты для ўстанаўлення ўзаемязвязаных практык у галіне культурнай спадчыны і музеяў» [4]. У 2004 г. ужо пасля прыняцця Канвенцыі ўслед за хартыяй з'явілася «Сеульская дэкларацыя ІКОМа аб нематэрыяльнай спадчыне», у якой усе адпаведна падрыхтаваныя музеі заклікаюцца да «ўдзелу ў зборы, захаванні і папулярызацыі нематэрыяльнай спадчыны» [5]. Неабходнасць працы ў кірунку дакументавання НКС вынікае і з удакладненага ў 2007 г. ІКОМам азначэння «музей» [6]. Уключэнне паняцця НКС у азначэнне «музей» пашырае сферу дзейнасці музеяў, дадаючы туды і нематэрыяльную спадчыну.

Пры працы музеяў з НКС паўстае цэлы шэраг пытанняў. Паводле даследавання, якое было прадстаўлена на Генеральнай канферэнцыі ІКОМ у Шанхаі (2010 г.) Н. Крофтсам, установы, што працуюць у класічнай музейнай парадыгме, пры дакументаванні НКС сутыкаюцца з пэўнымі цяжкасцямі [7, с. 4]. Нематэрыяльная спадчына імі ўспрымаецца як кантэкстна інфармацыя, карысная на столькі, на колькі яна дае інфармацыю аб прадмеце, калекцыі і т.д. Традыцыйна музеі збіралі ўнікальныя, асаблівыя ў нейкай ступені аб'екты, а не імкнуліся да захавання характэрнага, тыповага, як таго патрабуе Канвенцыя. І галоўнае тое, што музеі, за выключэннем музеяў сучаснага мастацтва, імкнуліся захаваць артэфакты культур, якія ў разуменні Канвенцыі нельга назваць «жывымі». Музеі найперш дакументавалі звычкі, традыцыі, традыцыйныя веды, якія ўжо страцілі магчымасць перадавацца з пакалення ў пакаленне. Гэтыя сіцвярджэнні, безумоўна, прымяняльныя не да ўсіх музеяў, але з падобнымі праблемамі сутыкаліся шматлікія з іх. З'яўляецца небяспека кансервацыі НКС, стварэння эталонных узораў, іерархій, што катэгарычна не адпавядае духу Канвенцыі. Таму даследаванні магчымасцяў дакументавання НКС музеямі ў духу Канвенцыі працягваюцца і надалей.

Актуальнасць далейшай распрацоўкі дадзенай тэмы пацвярджаецца стварэннем у 2014 г. пры КІДОК рабочай групы па НКС [8]. Пасля шэрагу сустрэч было вырашана, што рабочая група стане платформай для абмену досведам і распрацоўкі метадаў, звязаных з дакументаваннем НКС. Спецыялісты працуюць над удасканаленнем тэрміналагічнага апарата ў сферы дакументавання НКС, над стварэннем стандартаў і практычных кіраўніцтваў у гэтай жа сферы. Большасць музейных стандартаў дакументавання з'яўляецца вынікам шматгадовага досведу дзейнасці музеяў у гэтым кірунку, але ў той жа час яны амаль не закранаюць НКС. На падставе стандартаў, як правіла, распрацоўваецца і спецыяльнае праграмае забеспячэнне для музеяў. З мэтай эфектыўнага і сістэматычнага дакументавання НКС неабходна працаваць над адаптаваннем адпаведным чынам і музейных стандартаў, і праграмага забеспячэнне.

Дакументаванню НКС была прысвечана навуковая канферэнцыя, арганізаваная ў 2012 г. Міжнародным навукова-даследчым цэнтрам НКС у Азіяцка-Ціхаакіянскім рэгіёне. Матэрыялы канферэнцыі ілюструюць падыход у дакументаванні НКС, арыентаваны на лакальныя супольнасці, самадакументаванне носьбітамі сваёй нематэрыяльнай спадчыны [9, с. 8].

Шэраг даследчыкаў прапануе пры працы музеяў з НКС, і, у прыватнасці ў пытаннях яе дакументавання, карыстацца парадыгмай «удзелу». Музеязнавец і фалькларыст А.Б. Фром тлумачыць, што, карыстаючыся парадыгмай «удзелу», музеі павінны захоўваць аўдыёвізуальную фіксацыю элемента НКС, сведчанні і запісы аб ім, але асноўныя намаганні па захаванні нематэрыяльнай спадчыны павінны быць скіраваны на працу з супольнасцямі, якія з'яўляюцца яе носьбітамі [10, с. 93]. Калі музей пры рабоце з НКС пераносіць акцэнт з калекцыі на носьбітаў НКС, то ў дадзеным выпадку дасягае значных поспехаў у працэсе дакументавання. Не выпадкова некалькі праграм па захаванні НКС, у якіх прымалі актыўны ўдзел музеі, былі ўключаны ЮНЕСКА у Рэестр найлепшых практык па захаванні НКС [11].

Апошнія даследаванні ў галіне дакументавання НКС разглядаюць гэты працэс як складнік працы па інвентарызацыі нематэрыяльнай спадчыны. У такім кантэксце дакументаванне можа вар'іравацца ад збору дадзеных з дапамогай прастай апытальнай формы да буйных даследчых праграм са значнымі пошукавымі праектамі.

Бачна, што існуюць розныя падыходы да вырашэння праблемы музейнага дакументавання НКС. Дакументаванне нематэрыяльнай спадчыны пры выкананні пэўных умоў можа разглядацца як мера па захаванні гэтай спадчыны. Музеі, дакументуючы НКС, павінны імкнуцца рабіць гэта ў духу Канвенцыі, пазбягаць стварэння эталонных узораў НКС. Карыстаючыся парадыгмай «удзелу», музеі могуць спрыяць самадакументаванню носьбітамі ўласнай НКС, спрыяць пашырэнню ведаў і асведомленасці грамадства аб нематэрыяльнай спадчыне, экспанавачь вынікі сваёй экспедыцыйнай дзейнасці і інш.

Спіс літаратуры:

1. Text of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage // Official website of The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00006>. – Date of access: 10.03.2018.
2. Operational Directives for the implementation of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Heritage // Official website of The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00026>. – Date of access: 10.03.2018.
3. Имплементация Конвенции ЮНЕСКО об охране нематериального культурного наследия на национальном уровне / [Институт искусствоведения, этнографии и фольклора им. К. Крапивы НАН Беларуси]. – Минск : Право и экономика, 2012. – 194 с.
4. Workshop on Museums and Intangible Heritage – Asia Pacific Approaches // Official website of The International Council of Museums [Electronic resource]. – Mode of access : http://www.archives.icom.museum/shanghai_charter.html. – Date of access: 10.03.2018.

5. Seoul Declaration of ICOM on the Intangible Heritage // Official website of The International Council of Museums [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.icom.museum/the-governance/general-assembly/resolutions-adopted-by-icom-general-assemblies-1946-to-date/seoul-2004/>. – Date of access: 12.03.2018.
6. ICOM Statutes // Official website of The International Council of Museums [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.archives.icom.museum/statutes.html#2>. – Date of access: 12.03.2018.
7. Crofts, N. Grasping the intangible. How should museums document intangible heritage? / N. Crofts. – Shanghai, 2010. – 16 p.
8. CIDOC Intangible Cultural Heritage Working Group // Official website of The International Council of Museums [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.network.icom.museum/cidoc/working-groups/ich/>. – Date of access : 12.03.2018.
9. Documentation of Intangible Cultural Heritage as a Tool for Community's Safeguarding Activities: final report. – Tokyo, 2012. – 93 p.
10. Annette B. Fromm Ethnographic museums and Intangible Cultural Heritage return to our roots // Journal of Marine and Island Cultures Volume 5, Issue 2, December 2016, P. 89–94.
11. Register of Good Safeguarding Practices // Official website of The Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage [Electronic resource]. – Mode of access : [https://www.ich.unesco.org/en/lists?text=&type\[\]=00005&multinational=3&-display1=inscriptionID#tabs](https://www.ich.unesco.org/en/lists?text=&type[]=00005&multinational=3&-display1=inscriptionID#tabs). – Date of access : 16.03.2018.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ